

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่อง “กระบวนการปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชาในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงกระบวนการปรับตัวทางวัฒนธรรมองค์ประกอบที่มีส่วนช่วยในการปรับตัวทางวัฒนธรรม และแนวทางในการปรับตัวทางวัฒนธรรมใหม่ของนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชาในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี มีการสำรวจด้วยแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มตัวอย่าง คือ (1) กลุ่มนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชาที่กำลังศึกษาในระหว่างปีการศึกษา 2553-2557 ทั้งในระดับปริญญาบัณฑิต มหาบัณฑิต และดุษฎีบัณฑิต จำนวนทั้งหมด 25 คน แบ่งออกเป็นนักศึกษาชาวลาว จำนวน 17 คน และนักศึกษาชาวกัมพูชา จำนวน 8 คน และ (2) กลุ่มผู้บริหาร คณาจารย์ และบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชา จำนวน 5 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 30 คน ผู้วิจัยนำมาสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

คำถามการวิจัยข้อที่ 1 กระบวนการปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชาในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานีเป็นอย่างไร

จากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มตัวอย่าง สามารถสรุปผลตามแนวคิดเรื่องการปรับตัวโดยแบ่งตามทิศทางของอัตลักษณ์ (Identity) ของ Berry และแนวคิดเรื่องการปรับตัวแบบ W-Curve ของ Ting-Toomey ได้ดังนี้

1.1 กระบวนการปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวลาวตามแนวคิดเรื่องการปรับตัวโดยแบ่งตามทิศทางของอัตลักษณ์ (Identity) ของ Berry

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก สามารถที่จะแบ่งกลุ่มนักศึกษาชาวลาวออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 การรักษาวัฒนธรรมของตน และมีการปรับรับเอาวัฒนธรรมไทยมาด้วย เช่น เรื่องพฤติกรรมการบริโภคซึ่งจะไม่ค่อยแตกต่างกันนัก บางครั้งอาจซื้ออาหารสำเร็จรูป อาหารตามสั่งเหมือนคนไทยบ้าง แต่ส่วนใหญ่จะเน้นการประกอบอาหารรับประทานเอง

กลุ่มที่ 2 การคงอยู่กับวัฒนธรรมของตน และรับเอาวัฒนธรรมไทยมาน้อย โดยเฉพาะในเรื่องการแต่งกายที่นิยมแต่งกายเหมือนตอนอยู่ประเทศลาว เช่น การนุ่งซิ่นทั้งตอนไปวัด เรียนหรือทำงาน ผู้หญิงจะนุ่งเป็นผ้าซิ่นหมด อาจจะมีกระดุมเสื้อเชิ้ตที่เป็นคอวี ไม่ค่อยใส่กางเกงยีนส์เหมือนกับนักศึกษาไทย รวมถึงลักษณะนิสัยอ่อนน้อมของนักศึกษาชาวลาว และต้องไปถึงก่อนเวลานัดหมายหรือก่อนเวลาเรียนทุกครั้ง

ส่วนนักศึกษชาวกัมพูชานั้นแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 รู้สึกว่าตนเองไม่อยู่ในกลุ่มใดๆ ทั้งในวัฒนธรรมของตนหรือวัฒนธรรมไทย นักศึกษชาวกัมพูชาที่ย้ายเข้ามาอยู่ใหม่ ไม่รู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมเดิมและวัฒนธรรมใหม่ ซึ่งอาจอยู่ในระยะแรกของการปรับตัวจึงทำให้เกิดความสับสนในความรู้สึกดังกล่าว

กลุ่มที่ 2 การรักษาวัฒนธรรมของตน และมีการปรับรับเอาวัฒนธรรมไทยมาด้วย นักศึกษามีการมองว่าวัฒนธรรมไทยและกัมพูชาไม่แตกต่างกันมากนัก จึงมีการปรับตัวด้วยการเข้า

ร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่ทางมหาวิทยาลัยจัดขึ้น เช่น International Night, ASEAN Day กิจกรรมแข่งขันกีฬา และกิจกรรมรณรงค์ซึ่งประเทศกัมพูชาไม่มีกิจกรรมดังกล่าว

กลุ่มที่ 3 การคงอยู่กับวัฒนธรรมของตน และรับเอาวัฒนธรรมไทยมาน้อย ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างผู้ชายกับผู้หญิงที่คบหากันนั้น โดยเฉพาะการ “อยู่ก่อนแต่ง” ที่นักศึกษาชาวกัมพูชาให้ข้อมูลว่าไม่สามารถทำได้ เพราะส่งผลเสียต่อตนเองและครอบครัว

1.2 กระบวนการปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวลาวตามแนวคิดเรื่องการปรับตัวของ Ting-Toomey

แนวคิดเรื่องการปรับตัวของ Ting-Toomey อธิบายถึงการปรับตัวของผู้แปลกหน้า และมักใช้กับผู้ที่ไม่ได้อาศัยอยู่ในวัฒนธรรมใหม่อย่างถาวรนั้น จากการสัมภาษณ์เชิงลึก สามารถที่จะแบ่งกลุ่ม นักศึกษาชาวลา ออกเป็นทั้งหมด 5 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 รู้สึกตื่นตาตื่นใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมของประเทศไทย เช่น การเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ จากประเพณี สังคม และวัฒนธรรม เพื่อนำข้อมูลต่างๆ เหล่านั้นกลับไปสื่อสารให้เพื่อนของนักศึกษาที่ประเทศลาว

กลุ่มที่ 2 รู้สึกสับสน เครียด ทำอะไรไม่ถูก ไม่มั่นใจ และไม่กล้าที่จะพูดคุยกับคนไทย พบว่าบางสาเหตุเกิดขึ้นจากความแตกต่างระหว่างวัย และการที่ต้องเรียนรายวิชาปรับพื้นฐานร่วมกับนักศึกษาปริญญาตรี จึงเป็นสาเหตุอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้นักศึกษาเกิดความเครียด นอกจากนั้นการใช้ภาษาไทย โดยเฉพาะการเขียนก็เป็นอุปสรรค ปัญหา อีกเรื่องหนึ่งที่ทำให้นักศึกษาชาวลาและชาวกัมพูชาหลายคนต้องวิตกกังวล

กลุ่มที่ 3 รู้สึกเข้าที่เข้าทางปรับตัวได้มากขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องของการใช้ภาษาไทยทำให้นักศึกษาสื่อสารได้อย่างมั่นใจ ทำให้เกิดการเรียนรู้และทำความเข้าใจถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรม

กลุ่มที่ 4 รู้สึกว่าประเทศไทยเป็นเสมือนบ้านของตนเอง รู้สึกปลอดภัย สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากระยะทางระหว่างประเทศไทยกับประเทศลาวที่ไม่ไกลกันมากนัก ทำให้สามารถเดินทางกลับไปเยี่ยมบ้านได้สะดวก นักศึกษาจึงรู้สึกสบายใจในการใช้ชีวิตและศึกษาหาความรู้ในประเทศไทย

กลุ่มที่ 5 รู้สึกว่าวัฒนธรรมเดิมของตนเองนั้นแตกต่างไปจากที่เคยเป็น เกิดขึ้นจากการที่นักศึกษากลับไปเยี่ยมบ้านเกิดแล้วพบว่าบ้านเกิดของตนเองนั้นเปลี่ยนแปลงไปจากที่เคยเป็น เช่น นักศึกษาชาวลา กลับไปที่เวียงจันทน์แล้วความรู้สึกแตกต่างจากเดิม คือ บ้านเมืองมีการพัฒนามากขึ้น สิ่งสาธารณูปโภค สิ่งอำนวยความสะดวก การจราจรที่ติดขัด และจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น

ส่วน นักศึกษาชาวกัมพูชา นั้นแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 รู้สึกตื่นตาตื่นใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมของประเทศไทย เพราะเพิ่งเข้าสู่ระยะแรกของการปรับตัวมาอยู่ประเทศไทยไม่นาน จึงรู้สึกตื่นตาตื่นใจกับวัฒนธรรม ผู้คน และอาหารการกิน

กลุ่มที่ 2 รู้สึกเข้าที่เข้าทางปรับตัวได้มากขึ้น เมื่อผ่านพ้นไปสักระยะหนึ่ง นักศึกษาชาวกัมพูชาได้เรียนรู้ ทำความเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรมจากสิ่งที่ผ่านมา ซึ่งได้ให้ข้อมูลว่าในช่วงระยะเวลาประมาณ 3 เดือนที่มาอยู่ประเทศไทย นักศึกษาสามารถปรับตัวได้โดยพยายามสื่อสารภาษาไทยกับคนไทย เพื่อเป็นการเรียนรู้ภาษา สังคม และวัฒนธรรมไทยให้เพิ่มมากขึ้น

กลุ่มที่ 3 รู้สึกว่าประเทศไทยเป็นเสมือนบ้านของตนเอง รู้สึกปลอดภัย ซึ่งอาจรวมไปถึงการเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทย การมองว่าวัฒนธรรมของไทยและกัมพูชาไม่ต่างกันมากนัก และมองว่าประเทศไทยและประเทศกัมพูชาเป็น “บ้านพี่เมืองน้อง”

นอกจากนั้นจากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คณาจารย์ และบุคลากร ยังพบว่า **นักศึกษาชาวกัมพูชา**มีแนวโน้มในการพยายามปรับตัวมากกว่า **นักศึกษาชาวลาว** เพราะทัศนคติบางอย่าง เช่น การ “เลือก” หรือ “ได้รับมอบหมาย” ให้มาศึกษาต่อของนักศึกษาชาวลาวอาจทำให้ไม่ต้องปรับตัวอะไรมากนัก ซึ่งต่างจากนักศึกษาชาวกัมพูชาที่ส่วนใหญ่จะเลือกมาศึกษาที่มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ด้วยการสอบชิงทุน หรือใช้ทุนส่วนตัว

ส่วนข้อมูลจากแบบสอบถามสามารถสรุปภาพรวมด้านกระบวนการปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชาในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี พบผลวิจัยตามตารางที่ 20

ตารางที่ 20 แสดงสรุปภาพรวมด้านกระบวนการปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชาในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

แนวคิดเรื่องการปรับตัวโดยแบ่งตามทิศทางของอัตลักษณ์ (Identity) ของ Berry	ร้อยละ
- นักศึกษาชาวลาว มีการรักษาวัฒนธรรมของตน และมีการปรับรับเอาวัฒนธรรมไทยมาด้วย (Bicultural Identity) มากที่สุด จำนวน 12 คน	70.59
- นักศึกษาชาวกัมพูชา มีการรักษาวัฒนธรรมของตน และมีการปรับรับเอาวัฒนธรรมไทยมาด้วย (Bicultural Identity) มากที่สุด จำนวน 6 คน	75.00
การปรับตัวตามแนวคิดของ Ting-Toomey	ร้อยละ
- นักศึกษาชาวลาว มีความรู้สึกเข้าที่เข้าทางปรับตัวได้มากขึ้น เท่ากับการมีความรู้สึกว่าเป็นเหมือนบ้านของตนเอง และรู้สึกปลอดภัยมากที่สุด จำนวน 5 คน	29.41
- นักศึกษาชาวกัมพูชา มีความรู้สึกตื่นตาตื่นใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมของประเทศไทยมากที่สุด จำนวน 4 คน	50.00

จากตารางที่ 20 สรุปภาพรวมด้านกระบวนการปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชาในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ตามแนวคิดเรื่องการปรับตัวโดยแบ่งตามทิศทางของอัตลักษณ์ (Identity) ของ Berry พบว่า **นักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชา**มีการรักษาวัฒนธรรมของตน และมีการปรับรับเอาวัฒนธรรมไทยมาด้วยมากที่สุด จำนวน 12 คน (ร้อยละ 70.59) และ จำนวน 6 คน (ร้อยละ 75.00) ตามลำดับ

ส่วนแนวคิดของ Ting-Toomey พบว่า **นักศึกษาชาวลาว**มีความรู้สึกเข้าที่เข้าทางปรับตัวได้มากขึ้น และมีความรู้สึกว่าเป็นเหมือนบ้านของตนเอง รู้สึกปลอดภัยมากที่สุด จำนวน 5 คน (ร้อยละ 29.41) ส่วน **นักศึกษาชาวกัมพูชา**มีความรู้สึกตื่นตาตื่นใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมของประเทศไทยมากที่สุด จำนวน 4 คน (ร้อยละ 50.00)

คำถามการวิจัยข้อที่ 2 องค์ประกอบที่มีส่วนช่วยในการปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชาในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานีเป็นอย่างไร

จากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม คือ นักศึกษาชาวลาว นักศึกษาชาวกัมพูชา และผู้บริหาร คณาจารย์และบุคลากร พบว่าองค์ประกอบที่มีส่วนช่วยในการปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชาในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี สามารถสรุปผลได้ดังนี้

2.1 องค์ประกอบที่มีส่วนช่วยในการปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชาในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

1. พื้นฐาน/ลักษณะส่วนบุคคล สิ่งที่เกิดตัวและเตรียมตัวไว้ล่วงหน้า (Predisposition)

- **บุคลิกนิสัย** พบว่าภาพรวมของนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชา มีสัมมาคารวะ นอบน้อม และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี โดยเฉพาะนักศึกษาชาวกัมพูชานั้นมีพื้นฐาน สิ่งที่เกิดตัวมาดี ทำให้มีการปรับตัวได้ดี ทั้งด้านของการหาโอกาสในการฝึกฝนทักษะการใช้ภาษาไทย และการกิน การอยู่

- **ความคาดหวัง** ได้แก่ ความคาดหวังในเรื่องของคุณภาพทางการศึกษา พบว่าภาพรวมของนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชาโดยส่วนใหญ่ ความคาดหวังเรื่องการเรียนในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานีนั้นบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เช่น การมีสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ด้านการศึกษาอย่างครบครัน ทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติอย่างเข้มข้น เมื่อสำเร็จการศึกษานักศึกษาสามารถนำความรู้เหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานจริง แต่ก็ยังมีนักศึกษาบางส่วนที่ความคาดหวังนั้นไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เช่น การเลือกสาขาที่เรียนนั้นไม่ตรงกับความต้องการหรือความสามารถของตนเอง นักศึกษาเหล่านั้นจึงได้แก้ปัญหาด้วยการเรียนในสาขาอื่นที่ตนถนัดแทน

- **ระดับการเตรียมตัว/การศึกษา/ความรู้** การได้ศึกษา เรียนรู้ และรับข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมเจ้าบ้านมาก่อน ก็ช่วยลดความตระหนกทางวัฒนธรรมได้ ทั้งนี้รวมถึงการแสวงหาข้อมูลเพื่อช่วยในการปรับตัวระหว่างที่อยู่ในวัฒนธรรมใหม่ด้วย เช่น การฝึกอบรมภาษาไทยก่อนที่จะเดินทางมาประเทศไทย การเรียนรู้ด้วยตนเองจากการอ่านหนังสือพิมพ์ของไทย และการสืบค้นข้อมูลทางด้านการศึกษาจากเว็บไซต์ของมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

- **ทักษะการสื่อสาร/ทักษะการใช้ภาษา** การมีทักษะการสื่อสารที่ดี และสามารถใช้ภาษาของเจ้าของวัฒนธรรมได้ย่อมช่วยลดปัญหาความไม่เข้าใจกับเจ้าของภาษาได้ อีกทั้งยังช่วยในการปรับตัวให้กับวัฒนธรรมเจ้าบ้านได้ง่ายขึ้นด้วย นอกจากนี้ นักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชามีการฝึกฝนทักษะการใช้ภาษาไทยด้วยการเรียนรู้ด้วยตนเอง หรือเรียนรู้ผ่านสื่อมวลชนของไทย เช่น การดูรายการตลกของไทย ฟังเพลงไทย และท่องเว็บไซต์ที่เป็นภาษาไทย

- **ภูมิหลัง** จากการสัมภาษณ์นักศึกษาชาวลาว พบว่านักศึกษาจำนวน 1 – 2 คน มีโอกาสได้ติดต่อกับคนต่างชาติบ่อยๆ และมีประสบการณ์เคยอยู่ต่างประเทศมาก่อนจึงสามารถปรับตัวได้ดี

2. สภาพแวดล้อมของสังคมและประเทศเจ้าบ้าน (Host Environment)

- **ลักษณะวัฒนธรรม** จากการสัมภาษณ์กลุ่มนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชา พบว่าวัฒนธรรมไทยมีความอ่อนโยน ยืดหยุ่น คนไทยมีความเป็นเพื่อนบ้านที่ดี และวัฒนธรรมของไทย ลาว และกัมพูชาที่ไม่ต่างกันมากนัก

- **ความประทับใจแรกพบต่อวัฒนธรรมเจ้าบ้าน (First Impression)** จากการสัมภาษณ์กลุ่มนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชา พบว่าเกิดความประทับใจแรกพบ (First Impression) จากการเดินทางมาท่องเที่ยวและอบรมระยะสั้นที่ประเทศไทย นักศึกษาเหล่านั้นจึงพยายามสอบแข่งขันเพื่อเป็นผู้รับทุนรัฐบาลไทย นอกจากนี้ยังมีนักศึกษาชาวกัมพูชาบางส่วนซึ่งมาด้วยทุนส่วนตัวก็มีความประทับใจ และมีความต้องการที่จะเข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

- **การช่วยเหลือและสนับสนุนจากกลุ่มคนในสังคม (Group Support)** จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้บริหาร คณาจารย์และบุคลากร พบว่าในช่วงที่มีกิจกรรมของมหาวิทยาลัย นักศึกษาหลายคนไม่ทราบข้อมูล จึงได้มีการสร้างเครือข่ายการติดต่อสื่อสาร (Network) ของนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชา

กัมพูชาทาง Facebook รวมถึงเจ้าหน้าที่และบุคลากรที่เกี่ยวข้องก็ให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ เช่น การเดินทาง การลงทะเบียนเรียน และการขยายทุนการศึกษา

- **การรับรองอย่างเป็นทางการของทางราชการ (Institutional Legitimization of New Identity)** จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้บริหาร คณาจารย์และบุคลากร พบว่าทุนการศึกษาของรัฐบาลไทยนั้นมีการรับรองอย่างเป็นทางการโดยความร่วมมือระหว่างประเทศ คือ นักศึกษาชาวลาวที่ได้รับทุน โดยสำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ (สพร.) กระทรวงการต่างประเทศ และนักศึกษาชาวกัมพูชาจากโครงการพระราชทานความช่วยเหลือแก่ราชอาณาจักรกัมพูชาด้านการศึกษาของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานทุนการศึกษาให้กับนักศึกษาจากประเทศกัมพูชา

- **โอกาส/ความถี่ในการสื่อสาร** จากการสัมภาษณ์กลุ่มนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชา พบว่ามีการเปิดรับเพื่อนคนไทยเพื่อโอกาส/ความถี่ในการสื่อสาร โดยจะมีการทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น กินข้าว หรือแลกเปลี่ยนความรู้กัน

3. บทบาทของสื่อมวลชน จากการสัมภาษณ์กลุ่มนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชา พบว่าสื่อมวลชนเป็นองค์ประกอบที่มีส่วนช่วยในการปรับตัวทางวัฒนธรรม เช่น เป็นแหล่งข้อมูล เป็นที่ระบายอารมณ์ และให้ความเพลิดเพลิน

2.2 ประสิทธิภาพในการสื่อสารต่างวัฒนธรรมกับความสามารถในการสื่อสารใน 3 มิติ

จากแนวคิดของ Kim (1994) ซึ่งระบุว่าประสิทธิภาพในการสื่อสารต่างวัฒนธรรมขึ้นกับความสามารถในการสื่อสารใน 3 มิติ ได้แก่ มิติด้านความรู้และความเข้าใจ (Cognitive Domain) มิติด้านทัศนคติและความรู้สึก (Affective Domain) และมิติด้านพฤติกรรม (Behavioral Domain)

ผู้วิจัยจึงได้สำรวจความสามารถในมิติต่างๆเหล่านี้ และผลการวิเคราะห์สามารถสรุปความสามารถในการสื่อสารของนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชาในมิติทั้ง 3 ด้าน พบผลวิจัยตามตารางที่ 21

ตารางที่ 21 แสดงความสามารถในการสื่อสารของนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชาในมิติทั้ง 3 ด้าน

ชุดคำถามเพื่อวัดความรู้ความเข้าใจ	ร้อยละ
1. ประเทศไทยปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นองค์พระประมุขของประเทศ และกฎหมายสูงสุด คือ รัฐธรรมนูญ พบว่านักศึกษชาวกัมพูชามีความรู้ความเข้าใจในระดับมากที่สุด	100.00
2. ประชากรของประเทศไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ พบว่านักศึกษชาวลาวและชาวกัมพูชามีความรู้ความเข้าใจในระดับมากที่สุด	100.00
3. ประเพณีที่สำคัญของ จ.อุบลราชธานี ได้แก่ ประเพณีวันสงกรานต์ ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา และประเพณีไหลเรือไฟ พบว่านักศึกษชาวกัมพูชามีความรู้ความเข้าใจในระดับมากที่สุด	100.00
4. สำนักงานวิเทศสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยอุบลราชธานีเป็นหน่วยงานที่จัดอบรม ปฐมนิเทศ ประสานงาน และให้รายละเอียดข้อมูลของทุนศึกษากับนักศึกษา พบว่านักศึกษชาวลาวมีความรู้ความเข้าใจในระดับมากที่สุด	100.00
5. คณะกรรมการประจำแต่ละคณะของมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ทำหน้าที่ให้การรับรองการสำเร็จการศึกษาสำหรับผู้ที่จะสำเร็จการศึกษา และมีสิทธิ์เข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร ประมาณสัปดาห์ที่ 3 ของเดือนธันวาคม พบว่านักศึกษชาวลาวมีความรู้ความเข้าใจในระดับมาก	76.47

ชุดคำถามเพื่อวัดทัศนคติและความรู้สึก	ร้อยละ
1. ประเทศไทยเป็นประเทศที่เป็นมิตร ช่วยให้นักศึกษาปรับตัวในสังคมได้ง่าย พบว่า <u>นักศึกษาชาวแกมพูชา</u> มีทัศนคติและความรู้สึกเชิงบวกเกี่ยวกับเรื่องการเรียนรู้และวัฒนธรรมไทยในระดับมาก	62.50
2. คนไทยเป็นคนเปิดกว้าง และยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น พบว่า <u>นักศึกษาชาวลาว</u> มีทัศนคติและความรู้สึกเชิงบวกเกี่ยวกับเรื่องการเรียนรู้และวัฒนธรรมไทยในระดับมาก	52.94
3. สังคมไทยน่าอยู่และมีความปลอดภัย พบว่า <u>นักศึกษาชาวลาว</u> มีทัศนคติและความรู้สึกเชิงบวกเกี่ยวกับเรื่องการเรียนรู้และวัฒนธรรมไทยในระดับมาก	47.06
4. คนไทยมีทัศนคติที่ดีในการเรียนหรือทำงานร่วมกับผู้อื่นหรือกับตัวนักศึกษาเอง พบว่า <u>นักศึกษาชาวลาว</u> มีทัศนคติและความรู้สึกเชิงบวกเกี่ยวกับเรื่องการเรียนรู้และวัฒนธรรมไทยในระดับมาก	52.94
5. มหาวิทยาลัยและหน่วยงานรัฐบาลของไทยให้ความช่วยเหลือและความยุติธรรมเท่าเทียมกับทุกคน พบว่า <u>นักศึกษาชาวแกมพูชา</u> มีทัศนคติและความรู้สึกเชิงบวกเกี่ยวกับเรื่องการเรียนรู้และวัฒนธรรมไทยในระดับมาก	50.00
ชุดคำถามเพื่อวัดพฤติกรรม	ร้อยละ
1. นักศึกษาสามารถเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมไทย พบว่า <u>นักศึกษาชาวลาว</u> มีทัศนคติและความรู้สึกเชิงบวกเกี่ยวกับเรื่องการเรียนรู้และวัฒนธรรมไทยในระดับมาก	58.82
2. นักศึกษาพยายามปรับเปลี่ยนบุคลิกตนเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของไทย พบว่า <u>นักศึกษาชาวแกมพูชา</u> มีทัศนคติและความรู้สึกเชิงบวกเกี่ยวกับเรื่องการเรียนรู้และวัฒนธรรมไทยในระดับมาก	62.50
3. นักศึกษาพยายามหาโอกาสพูดคุยกับคนไทย พบว่า <u>นักศึกษาชาวลาว</u> มีทัศนคติและความรู้สึกเชิงบวกเกี่ยวกับเรื่องการเรียนรู้และวัฒนธรรมไทยในระดับมาก	64.71
4. เวลามีกิจกรรมต่างๆในชั้นเรียนหรือมหาวิทยาลัย นักศึกษามักพยายามเข้ากลุ่มกับเพื่อนคนไทย พบว่า <u>นักศึกษาชาวลาว</u> มีทัศนคติและความรู้สึกเชิงบวกเกี่ยวกับเรื่องการเรียนรู้และวัฒนธรรมไทยในระดับมาก	52.94
5. นักศึกษาจะยินเคารพในสิ่งที่คนไทยเคารพ เช่น การยินเคารพเพลงสรรเสริญพระบารมี หรือการยินเคารพเพลงชาติไทย พบว่า <u>นักศึกษาชาวแกมพูชา</u> มีทัศนคติและความรู้สึกเชิงบวกเกี่ยวกับเรื่องการเรียนรู้และวัฒนธรรมไทยในระดับมาก	50.00

จากตารางที่ 21 แสดงความสามารถในการสื่อสารของนักศึกษาชาวลาวและชาวแกมพูชาในมิติทั้ง 3 ด้าน พบว่าชุดคำถามเพื่อวัดความรู้ความเข้าใจ เรื่องประชากรของประเทศไทยส่วนใหญ่เน้นถือศาสนาพุทธ พบว่านักศึกษาชาวลาวและชาวแกมพูชามีความรู้ความเข้าใจในระดับมากที่สุด (ร้อยละ 100.00) ชุดคำถามเพื่อวัดทัศนคติและความรู้สึก เรื่องประเทศไทยเป็นประเทศที่เป็นมิตร ช่วยให้นักศึกษาปรับตัวในสังคมได้ง่าย พบว่านักศึกษาชาวแกมพูชามีทัศนคติและความรู้สึกเชิงบวกเกี่ยวกับเรื่องการเรียนรู้และวัฒนธรรมไทยในระดับมาก (ร้อยละ 62.50) และชุดคำถามเพื่อวัดพฤติกรรม เรื่องนักศึกษาพยายามหาโอกาสพูดคุยกับคนไทย พบว่านักศึกษาชาวลาวมีทัศนคติและความรู้สึกเชิงบวกเกี่ยวกับเรื่องการเรียนรู้และวัฒนธรรมไทยในระดับมาก (ร้อยละ 64.71)

คำถามการวิจัยข้อที่ 3 แนวทางในการปรับตัวทางวัฒนธรรมใหม่ของนักศึกษาชาวลาวและชาวแกมพูชาในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานีเป็นอย่างไร

3.1 แนวทางในการปรับตัวทางวัฒนธรรมใหม่ของนักศึกษาชาวลาวและชาวแกมพูชาในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม คือ นักศึกษาชาวลาว นักศึกษาชาวแกมพูชา และผู้บริหาร คณาจารย์และบุคลากร พบว่าแนวทางในการปรับตัวทางวัฒนธรรมใหม่ของนักศึกษาชาวลาวและชาวแกมพูชาในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-learning) คือ การเตรียมตัวก่อนที่จะมาประเทศไทยซึ่งเป็นการเรียนรู้ด้วยการตั้งใจศึกษาข้อมูลต่างๆ ด้วยการสืบค้นข้อมูลผ่านทางอินเทอร์เน็ต เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ข้อมูลของที่พักออาศัย และข้อมูลของการใช้ภาษาไทย

2. บุคคลต่างวัฒนธรรมในฐานะคู่สื่อสาร คือ สื่อบุคคล/หน่วยงานที่มีส่วนช่วยในการปรับตัวทางวัฒนธรรม และสื่อบุคคล/หน่วยงานที่เปิดรับในระหว่างที่ศึกษาของนักศึกษาชาวลาและชาวกำพูชา สำหรับนักศึกษาชาวลา พบว่าโดยส่วนใหญ่มีการเปิดรับเพื่อนคนไทย ซึ่งจะปรึกษาปัญหาด้านการใช้ภาษาไทยและการเรียนเป็นหลัก ส่วนเพื่อนสนิทคนลาวโดยส่วนใหญ่ นักศึกษาชาวลาจะปรึกษาปัญหาชีวิตเป็นหลัก กล่าวคือ มีการแยกอย่างชัดเจนว่าเรื่องการเรียนจะสื่อสารกับเพื่อนคนไทย ส่วนเรื่องการใช้ชีวิตจะสื่อสารกับเพื่อนคนลาว

ส่วนนักศึกษาชาวกำพูชา พบว่ามีการเปิดรับเพื่อนคนไทยพอสมควร ซึ่งจะเป็นการเรียนรู้การใช้ภาษาไทย และปรึกษาปัญหาต่างๆไป นอกจากนั้นยังพบปัญหาด้านการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษระหว่างนักศึกษาชาวกำพูชากับนักศึกษาไทย ส่วนเพื่อนคนกำพูชานั้น พบว่าโดยส่วนใหญ่เป็นเพื่อนสนิท เพราะนักศึกษาที่มาจากประเทศกำพูชามีจำนวนไม่มากนัก จึงทำให้ทุกคนสนิทสนมกัน

นอกจากเพื่อนคนไทยซึ่งเป็นบุคคลต่างวัฒนธรรมในฐานะคู่สื่อสารแล้ว จากการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่านักศึกษาชาวลาและนักศึกษาชาวกำพูชา มีการปฏิสัมพันธ์กับอาจารย์/บุคลากรของหน่วยงานวิเทศสัมพันธ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยในการปรับตัวทั้งในเรื่องการเรียน และการใช้ชีวิต

3. บทบาทของสื่อมวลชน (Mass Media) คือ สื่อมวลชนที่มีส่วนช่วยในการปรับตัวทางวัฒนธรรม และสื่อมวลชนที่เปิดรับในระหว่างที่ศึกษาของนักศึกษาชาวลาและชาวกำพูชา ตัวอย่างสื่อมวลชน ได้แก่ หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ ละคร เพลง ภาพยนตร์ และสื่อใหม่ (New Media) จากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่านักศึกษามีการเปิดรับสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับตัว ส่วนช่องโทรทัศน์ของไทยที่เปิดรับโดยส่วนใหญ่จะเป็นช่อง 3 และช่อง 7 ซึ่งนักศึกษาบางคนใช้เป็นข้อมูลการเรียนรู้ทางด้านวัฒนธรรม และให้ความเพลิดเพลิน

เมื่อสอบถามถึงกรณีสื่อมวลชนของไทยนำเสนอข่าวเป็นอย่างไร เช่น กรณีของคนลาวถูกฆาตกรรมที่กรุงเทพฯ หรือข่าวที่พิธีกรรายการทอล์คโชว์ทางช่อง 3 คือ คุณกานดาแม่ถูกกล่าวหาเรื่องการออกเสียงคำว่า “เรา” เป็นคำว่า “ลาว” ซึ่งนักศึกษาชาวลาโดยส่วนใหญ่มีความความคิดเห็นว่าสื่อมวลชนนำเสนอข่าวได้ชัดเจนดี ส่วนเรื่องการออกเสียงของคุณกานดาแม่นั้นไม่น่าจะงงใจพูด คาดว่าน่าจะเป็นการเข้าใจผิดกันมากกว่า

นอกจากนั้น นักศึกษาบางส่วนมีการเปิดรับสื่อมวลชนของตน เช่น นักศึกษาชาวลา มีการเปิดรับช่องทีวีลาวสตาร์ ภาพยนตร์ของลาวเรื่องสหายดีหลวงพระบาง ไม่มีคำตอบจากปากเขา ฮักอีหลี ฮักอำหล่า และผ้าพันคอแดง และเพลงของลาว

3.2 ประสิทธิภาพในการปรับตัวทางวัฒนธรรม

จากการวิเคราะห์แนวคิดของ Cushner & Brislin (1996) ซึ่งระบุว่าตัวชี้วัด 4 ประการ ที่บ่งบอกถึงความสำเร็จของการปรับตัวและประสิทธิภาพของการสื่อสารต่างวัฒนธรรม ได้แก่

1. มีความสุข กินดีอยู่ดี (Feeling of Contentment & Well-Being)
2. สามารถรักษาความสัมพันธ์กับคนอื่นได้ ได้รับความนับถือและสัมพันธ์ภาพที่ดีเยี่ยมจากบุคคลอื่น (Maintenance/Respect/Gold Relations)
3. สามารถทำงานได้อย่างประสบความสำเร็จ รวมทั้งเข้าใจปรัชญาการทำงานของบุคคลอื่นด้วยอย่างดี (Task Effectiveness)

4. ไม่มีความตระหนกทางวัฒนธรรมหรือสามารถจัดให้หมดไปหรือแทบไม่เหลือ

จากแบบสอบถาม พบว่าประสิทธิภาพและความสามารถในการปรับตัวจากการประเมินตนเองของนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชา พบผลวิจัยตามตารางที่ 22

ตารางที่ 22 แสดงภาพรวมของระดับ จำนวน และร้อยละของการประเมินตนเองของนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชา

การประเมินประสิทธิภาพในการปรับตัวทางวัฒนธรรม	นักศึกษาชาวลาว	นักศึกษาชาวกัมพูชา
1. ความสุข สบายใจ ไม่เครียดเมื่อศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย	ระดับปานกลาง จำนวน 11 คน (ร้อยละ 64.71)	ระดับมาก-มากที่สุด จำนวน 4 คน (ร้อยละ 50.00)
2. ความสัมพันธ์กับคนไทยทั้งในและนอกมหาวิทยาลัย	ระดับมาก-มากที่สุด จำนวน 8 คน (ร้อยละ 47.06)	ระดับมาก-มากที่สุด จำนวน 4 คน (ร้อยละ 50.00)
3. การทำงานร่วมกับเพื่อนศ.หรืออาจารย์ในมหาวิทยาลัย	ระดับมาก-มากที่สุด จำนวน 10 คน (ร้อยละ 58.82)	ระดับมาก-มากที่สุด จำนวน 4 คน (ร้อยละ 50.00)
4. ไม่มีความตระหนกทางวัฒนธรรม สามารถจัดให้หมดไปหรือแทบไม่เหลือ	ระดับปานกลาง จำนวน 10 คน (ร้อยละ 58.82)	ระดับปานกลาง จำนวน 4 คน (ร้อยละ 50.00)

จากตารางที่ 22 ภาพรวมของระดับ จำนวน และร้อยละของการประเมินตนเองของนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชา จากการประเมินผลตนเองของนักศึกษาชาวลาว พบว่าประสิทธิภาพในการปรับตัวทางวัฒนธรรม เรื่องความสัมพันธ์กับคนไทยทั้งในและนอกมหาวิทยาลัยของนักศึกษาชาวลาวอยู่ในระดับมาก – มากที่สุด จำนวน 8 คน (ร้อยละ 47.06) และเรื่องการทำงานร่วมกับเพื่อนนักศึกษาหรืออาจารย์ในมหาวิทยาลัย อยู่ในระดับมาก – มากที่สุด จำนวน 10 คน (ร้อยละ 58.82)

ส่วนการประเมินผลตนเองของนักศึกษาชาวกัมพูชา พบว่าประสิทธิภาพในการปรับตัวทางวัฒนธรรม เรื่องไม่มีความตระหนกทางวัฒนธรรม สามารถจัดให้หมดไป หรือแทบไม่เหลือ อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 4 คน (ร้อยละ 50.00) ส่วนเรื่องความสุข สบายใจ ความสัมพันธ์กับคนไทยทั้งในและนอกมหาวิทยาลัย และเรื่องการทำงานร่วมกับเพื่อนนักศึกษาหรืออาจารย์ในมหาวิทยาลัย อยู่ในระดับปานกลาง - มาก – มากที่สุด จำนวน 4 คน (ร้อยละ 50.00)

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากการประมวลผลวิจัยด้วยการสำรวจด้วยแบบสอบถามและการสัมภาษณ์กลุ่มต่างๆ ทั้ง 3 กลุ่ม คือ นักศึกษาชาวลาว นักศึกษาชาวกัมพูชา และผู้บริหาร คณาจารย์และบุคลากร สามารถสรุปข้อสังเกตที่น่าสนใจ ตามคำถามการวิจัย ได้ดังนี้

1. กระบวนการปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชาในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

1.1 ภาพรวมเรื่องกระบวนการปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชา จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหาร คณาจารย์ และบุคลากร พบว่านักศึกษาชาวกัมพูชามีแนวโน้มในการปรับตัวทางวัฒนธรรมมากกว่านักศึกษาชาวลาว เพราะทัศนคติบางอย่าง เช่น เหตุผลของการมาศึกษาที่มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี “การเลือกมาเอง” หรือ “การถูกส่งมา” ของนักศึกษาชาวลาวอาจทำให้ไม่ต้องปรับตัวอะไรมากนัก ซึ่งต่างจากนักศึกษาชาวกัมพูชาที่ส่วนใหญ่เลือกมาศึกษาที่มหาวิทยาลัยอุบลราชธานีด้วยการสอบแข่งขันชิงทุน หรือใช้ทุนส่วนตัว

ทั้งนี้ ผลการสำรวจด้วยแบบสอบถาม พบว่าเหตุผลในการมาศึกษาที่มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี สำหรับนักศึกษาชาวลาวที่เลือกมาเอง จำนวน 9 คน (ร้อยละ 52.94) และถูกส่งมาจำนวน 8 คน (ร้อยละ 47.06) ซึ่งเป็นสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน ส่วนนักศึกษาชาวกัมพูชาที่เลือกมาเอง จำนวน 7 คน (ร้อยละ 87.50) และถูกส่งมา จำนวน 1 คน (ร้อยละ 12.50) สอดคล้องกับรายงานการวิจัยเรื่องลักษณะและปัญหาการสื่อสารต่างวัฒนธรรมในบรรษัทนานาชาติในประเทศไทยของเมตตา วิวัฒนากุล (2536) พบว่าบุคลากรต่างชาติที่ “เลือก” มาทำงานในประเทศไทยรู้สึกมีปัญหาในการทำงานร่วมกับคนไทยน้อยกว่าบุคลากร “ที่ได้รับมอบหมาย” ให้มา ดังนั้น การมีทัศนคติในทางบวกต่อประเทศหรือที่ที่ตนจะเข้าไปอยู่ จึงมีส่วนช่วยให้บุคคลปรับตัวได้ง่ายขึ้น

1.2 สภาพแวดล้อมของสังคมและประเทศเจ้าบ้าน (Host Environment) ได้แก่ ลักษณะวัฒนธรรม สภาพแวดล้อมของสังคมและผู้คนที่มีความคล้ายคลึงกัน (Similarity) จากการสัมภาษณ์ พบว่านักศึกษาชาวลาวส่วนใหญ่ ระบุเหตุผลในการเลือกเข้ามาศึกษาที่มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี เพราะวัฒนธรรมการสื่อสาร การดำรงชีวิต และบุคลิกลัษณียที่ไม่แตกต่างกันมากนัก

“ม.อุบลฯ มันก็ใกล้ ม.จำปาสักแค่นี้ และก็วัฒนธรรมการพูดการจาใกล้เคียงกัน แล้วก็คนอุบลมันก็เหมือนกับคนที่ประเทศลาว โดยเฉพาะพวกคนปากเซ อาหารการกิน การดำรงชีวิต มันก็ไม่ได้แตกต่างกันเท่าไร แล้วก็บุคลิกลัษณียของคนที่อยู่อุบลมันก็ไม่ได้แตกต่างกัน คุณก็สนุกดี นิสัยดี” (LS2, สัมภาษณ์, 18 ตุลาคม 2557)

“เพราะว่าประเทศไทยมีภาษาใกล้เคียงกับลาว เหมือนภาษาลาว และสามารถสื่อสารกันได้สะดวกมากขึ้น” (LS11, สัมภาษณ์, 27 ตุลาคม 2557)

“รู้สึกเหมือนกับบ้านตัวเองเลยครับ สิ่งแรกคือบรรยากาศเหมือนบ้านตัวเองเลยครับ เลยไม่รู้สึกรังไร” (LS4, สัมภาษณ์, 18 ตุลาคม 2557)

“ถ้าในมุมมองของผม แรงจูงใจ คือ การใช้ภาษาที่ง่ายสื่อสารกันได้ง่าย ถ้าเราจะไปที่อื่น นอกจากประเทศไทยก็ต้องสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษ แต่ถ้ามาไทยก็ใช้ภาษาไม่แตกต่างกันมากนัก สามารถที่จะสื่อสารเข้าใจกันมากขึ้น” (LS16, สัมภาษณ์, 1 พฤศจิกายน 2557)

ผลการสัมภาษณ์เป็นไปในทิศทางเดียวกับวิทยานิพนธ์ เรื่องการสื่อสารและการปรับตัวทางวัฒนธรรมของคนไทยที่เข้าร่วมโครงการเวิร์ค แอนด์ ฮอติเดย์ วีซ่า ไทย-ออสเตรเลีย สุรศักดิ์ บุญอาจ (2552) จากการศึกษาพบว่าคนไทยที่เข้าร่วมโครงการฯ มีการเปิดรับเพื่อนสนิทสัญชาติไทยมากที่สุด และเพื่อนสนิทสัญชาติจีนใกล้เคียงกับการเปิดรับเพื่อนสนิทสัญชาติออสเตรเลีย เพราะให้ความรู้เกี่ยวกับการติดต่อสัมพันธ์กับคนชาติเดียวกันหรือวัฒนธรรมเดียวกันย่อมเป็นการง่ายกว่าการติดต่อสัมพันธ์กับคนต่างชาติหรือต่างวัฒนธรรม โดยเฉพาะในระยะเริ่มต้นของการรู้จัก เพราะอย่างน้อยก็มีความคล้ายคลึงกันมากกว่า การพยายามสร้างจุดร่วมหรือมองหาความคล้ายคลึงกัน (Perceived Similarity) ความเหมือนจะเป็นสิ่งดึงดูดใจเบื้องต้นที่จะทำให้เราติดต่อสัมพันธ์กัน คนส่วนใหญ่เชื่อว่าคนเรายังเหมือนกันมากเท่าไร ยิ่งมีความสัมพันธ์ต่อกันมากขึ้น ความเหมือนอาจเป็นความเหมือนทางด้านประชากรศาสตร์หรือลักษณะบุคคลทั่วไป เช่น มาจากประเทศเดียวกัน อาชีพเดียวกัน หรือความเหมือนทางจิตวิทยา เช่น มีความสนใจเหมือนกัน มีทัศนคติเหมือนกัน เป็นต้น ซึ่งเมื่อผ่านระยะแรกเริ่มของสัมพันธภาพ วัฒนธรรมไม่ใช่องค์ประกอบสำคัญที่จะกระชับความสัมพันธ์ให้แน่นแฟ้นขึ้น แต่ความพึงพอใจในตัวบุคคลจะเป็นสิ่งดึงดูดที่สำคัญ

ดังนั้น นักศึกษาชาวลาวจึงเลือกศึกษาที่ประเทศไทย เพราะการมองว่าลักษณะวัฒนธรรมสภาพแวดล้อมของสังคม และเชื้อชาติที่สะท้อนลักษณะของกายภาพ เช่น สีผิว สีผม รูปร่าง หน้าตาที่มีความคล้ายคลึงกัน ซึ่งให้ความรู้เกี่ยวกับการติดต่อสัมพันธ์กับคนไทยนั้นเป็นเรื่องง่ายกว่าการสร้างความสัมพันธ์กับคนชาติอื่น

2. องค์ประกอบที่มีส่วนช่วยในการปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชาในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

2.1 ภูมิหลัง จากการสัมภาษณ์เชิงลึกนักศึกษาชาวลาว พบว่า “ภูมิหลัง” เป็นองค์ประกอบที่มีส่วนช่วยในการปรับตัวทางวัฒนธรรมได้ดี เช่น การมีโอกาสได้ติดต่อกับคนต่างชาติด้อยๆ และมีประสบการณ์เคยอยู่ต่างประเทศมาก่อน

“เคยผ่านมาหลายประเทศแล้วก็เคยไปอยู่ต่างประเทศ 3 เดือน 4 เดือนบ้าง ก็จะมีที่ ญี่ปุ่น มาเลเซีย ไปแล้วก็ทำตัวแบบนี้ละคะ ถ้าเราคบคนนี้นั้นไม่ดีเราก็หลีกเลี่ยงเราก็หาคนที่ไว้ใจได้พูดคุยกันคะ จะไม่ปิดตัวเอง จะยอมรับสังคมแบบสากลเข้ามาในตัวเองคะ ก็อยู่ได้นะไม่ต้องไปเก็บกดอะไรมาก เขาพูดให้เราฟังก็เก็บเป็นความรู้ของเรา ก็ไม่คิดไรมาก เป็นคนไม่ค่อยสนใจจะพูดคุยยังก็ช่างเขาละคะ จะถามว่าคิดใหม่ บางครั้งเราก็คิดแต่คิดแล้วมันทำให้เราเป็นยังงั้นละคะ ก็ต้องปรับตัวเองถ้าเขาไม่ปรับเราก็ปรับตัวเอง ถ้าเราปรับแล้วมันไม่ดี เราอาจจะปฏิเสธคนที่ไม่ฟังนะคะ” (LS13, สัมภาษณ์, 27 ตุลาคม 2557)

“ก็จะมีไปอบรมบ้าง ไปเรียนภาษาด้วยค่ะ แต่ในส่วนตัวตัวเองก็เป็นคนแต่งงานแล้วมีครอบครัวแล้ว ถามว่าไปแล้วไปนานมันคิดบ้านใหม่ คิดถึง แต่จะไปคิดมากก็ทำให้ตัวเองป่วยแล้วใครจะดูแลแบบนี้ละ มันก็ต้องปรับกันไปแบบนี้ เราต้องปรับตัวเราไปอย่างนี้ ถ้าหากเราไปคิดถึงลูก คิดถึงพ่อ แม่ สามี คิดถึงอยู่นั้น ก็จะมีแต่ทำให้ตัวเองเครียดแล้วอาจจะป่วยค่ะ เห็นคนที่ออฟฟิศนะที่ไปอยู่ด้วยกันเขาก็อยู่มาเขาไปเรียน 9 เดือน ประมาณเดือนที่ 6-7 เขาก็ป่วย เขาบอกว่าคิดถึงบ้าน อย่างนั้นอย่างนี้ กินอะไรไม่ได้เขาก็กลับบ้าน จากคนอ้วนๆก็ผอมมากเลย แต่สำหรับตัวเองก็ปรับตัวเรื่อยๆไปแบบนี้ละ อย่างอาหารไทยมันหวานไปเราไม่ชอบ เราก็ทำอาหารกินเอง ถ้าไปกินอยู่ร้านมันหวานก็ขอมะนาวเพิ่มได้ อย่าไปเลือกอาหารกินมาก ถ้าหากดินนี้คนไปด้วยก็จะรำคาญ” (LS13, สัมภาษณ์, 27 ตุลาคม 2557)

ผลการสัมภาษณ์เป็นไปในทิศทางเดียวกับรายงานการวิจัยของเมตตา วิวัฒนานุกูล (2536) ที่ได้ตั้งข้อสังเกตว่าหากบุคคลมีโอกาสได้ติดต่อกับคนต่างชาติบ่อยๆ ได้คุ้นเคย หรือศึกษาวัฒนธรรมอื่น ๆ มาก่อนจะช่วยลดความตระหนกทางวัฒนธรรม (Culture shock) ได้ เพราะการที่เราสื่อสารกับคนต่างชาติหรือต่างวัฒนธรรมบ่อยๆ นั้นจะช่วยลดความประหม่า และตื่นตันทกใจเมื่อต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับวัฒนธรรมอื่นที่ไม่เหมือนตน ดังนั้นคนที่มีประสบการณ์เคยอยู่ต่างประเทศ จะมีความไว้วางใจทางวัฒนธรรมสูง (Cultural Sensitivity)

2.2 การช่วยเหลือและสนับสนุนจากกลุ่มคนในสังคม (Group Support) เช่น กลุ่มนักศึกษาไทยซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความใกล้ชิดกับนักศึกษาชาวลาวและกัมพูชา ข้อมูลจากการสัมภาษณ์พบว่านักศึกษาไทยบางส่วนอาจมีแนวโน้มของพฤติกรรมในเชิงลบ เช่น การหัวเราะเมื่อนักศึกษาต่างชาติพูดภาษาไทยไม่ถูกต้องและชัดเจน ซึ่งพฤติกรรมของนักศึกษาไทยดังกล่าวอาจส่งผลให้นักศึกษาชาวลาวและกัมพูชาอาจเกิดความไม่แน่ใจ และกังวลใจที่จะสื่อสารกับคนไทย

“เวลามาเรียนคนไทยบางคนก็หัวเราะเขา เขาไม่เข้าใจ พูดอะไรน้องแบบเครียด น้องช่วยเขาไม่ได้ ฟังก็ไม่รู้เรื่อง บางครั้ง คำถามแบบมันไม่ค่อยเยอะเท่าไร คำถามทั่วไป กินอะไร ก็ตอบได้ แต่ถ้าคำถามลึก ก็ตอบไม่ได้ เพราะไม่เข้าใจคำถาม” (CS3, สัมภาษณ์, 18 ตุลาคม 2557)

Gudykunst (1995) กล่าวว่าความสามารถของเราในการที่จะเข้าใจคนอื่นวัฒนธรรมนั้นขึ้นอยู่กับความรู้ของเราเกี่ยวกับวัฒนธรรม และภาษาของเขา เราจำเป็นต้องมีขั้นตอนในการที่เราจะพยายามทำความเข้าใจต่อพฤติกรรมที่ผู้อื่นปฏิบัติต่างจากเรา เราต้องทำความเข้าใจและพยายามไม่ประเมินพฤติกรรมของเขา เป็นธรรมดาของมนุษย์ที่มักจะประเมินพฤติกรรมผู้อื่นและใช้วัฒนธรรมของตนเองเป็นมาตรฐานในการประเมินวัฒนธรรมอื่นโดยไม่ทำความเข้าใจเสียก่อน การที่เราจะเข้าใจผู้อื่นได้อย่างถูกต้องเราต้องบรรยาย (Describe) ถึงสิ่งที่เราสังเกตเห็นไม่ใช่ประเมิน (Evaluate) การบรรยายพฤติกรรม คือ พูดในสิ่งที่เราเห็น โดยปิดเป็นนัยที่สุด และไม่มีการแต่งเติมการบรรยายนั้นรวมถึงสิ่งที่เราเห็น ได้ยิน รู้สึก สัมผัส และลิ้มรสได้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ อธิบายตามสิ่งที่เรารับรู้จากประสาทสัมผัสทั้ง 5 ของเรา ซึ่งการบรรยายพฤติกรรมนั้นต้องอาศัยการเอาใจเขามาใส่ใจเรา (Empathy) เราต้องใส่ใจและให้ความรู้สึกร่วม (Mindfulness) หรือมีความรอบคอบในกระบวนการคิด หากไม่มีจุดนี้ เราจะตีความในความหมายที่ใช้กันในวัฒนธรรมของเรา

ดังนั้น การช่วยเหลือและสนับสนุนจากกลุ่มคนในสังคม ด้วยการเอาใจเขามาใส่ใจเรา การให้ความรู้สึกร่วม รวมถึงการบรรยายถึงสิ่งที่เราสังเกตเห็นไม่ใช่การประเมินจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้นักศึกษาชาวลาและกัมพูชาลดความวิตกกังวลใจในการสื่อสารกับคนไทย และสามารถปรับตัวในวัฒนธรรมใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3. แนวทางในการปรับตัวทางวัฒนธรรมใหม่ของนักศึกษาชาวลาและชาวกัมพูชาในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

3.1 การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-learning) จากการสัมภาษณ์กลุ่มนักศึกษาชาวลา และชาวกัมพูชา พบว่านักศึกษามีการเตรียมตัวก่อนที่จะมาประเทศไทยซึ่งเป็นการเรียนรู้ด้วยการตั้งใจศึกษาข้อมูลต่างๆ ด้วยตนเองผ่านการสืบค้นจากอินเทอร์เน็ต เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ข้อมูลของที่พักรับเลี้ยง และการฝึกฝนภาษาไทยจากคู่มือ หนังสือ แผ่นพับ นิตยสาร งานวิจัย หรือการเปิดรับสื่อมวลชนต่าง ๆ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุ-โทรทัศน์ และสื่อภาพยนตร์

ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าข้อมูลที่นักศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองดังกล่าวอาจเป็นข้อมูลวัฒนธรรมโดยกว้าง (General Culture) หรือเป็นข้อมูลวัฒนธรรมโดยเฉพาะ (Specific Culture) หรืออาจเป็นการเรียนรู้ที่อาจเกิดขึ้นด้วยความตั้งใจหรือไม่ตั้งใจจากการสังเกต หรืออาจจะเกิดจากการสื่อสารกับคนไทยในบริบทของไทย ซึ่งความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจะเป็นความรู้และประสบการณ์วัฒนธรรมโดยเฉพาะ (Specific Culture) เป็นหลัก ทั้งนี้ก็เพื่อลด “ความไม่แน่ใจ (Uncertainty)” และการจัดการความกับ “ความวิตกกังวลใจ (Anxiety)” ซึ่งจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการปรับตัวได้ดียิ่งขึ้น นั้นหมายถึง เราต้องทำความเข้าใจคนที่วัฒนธรรมต่างกับเราให้ได้ เช่น การลดความไม่แน่ใจ ไม่แน่นอนลง และจะต้องสามารถจัดการควบคุมอารมณ์ตนเองให้ได้ เมื่อต้องเผชิญกับความแตกต่างทางวัฒนธรรม เช่น การลดความวิตกกังวลใจ ถ้าเราจะต้องปรับตัวเพื่ออยู่ในอีกวัฒนธรรมหนึ่ง สอดคล้องกับ Gudykunst (1995) เชื่อว่าความไม่แน่ใจ ความวิตกกังวลใจ และความคลุมเครือในการสื่อสารกับบุคคลต่างวัฒนธรรมสามารถนำไปสู่การเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งบุคคลในแต่ละวัฒนธรรมจะเน้นวิธีการลดความไม่แน่ใจ (Uncertainty Reduction) แตกต่างกัน

3.2 การเปิดรับสื่อมวลชน จากการสัมภาษณ์กลุ่มนักศึกษาเหล่านี้พบว่า “บทบาทของสื่อมวลชน (Mass Media)” มีส่วนช่วยในการปรับตัวทางวัฒนธรรม เช่น รายการเรื่องเล่าเช้านี้ และรายการกบนอกกะลา เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลในเรื่องสถานที่ท่องเที่ยวในประเทศไทย และรายการ The Voice และ Take me out Thailand เพื่อเป็นที่ระบายอารมณ์ และให้ความเพลิดเพลิน

“ดูรายการเรื่องเล่าเช้านี้ และกบนอกกะลาเป็นรายการแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวเพราะว่าตอนเด็กเราไม่เคยมาประเทศไทย สถานที่ท่องเที่ยวในประเทศไทยก็รู้แค่จุดเด่นที่เขาเคยไปโฆษณา แต่บางสถานที่เราไม่รู้จัก ก็เลยดูรายการนี้ทำให้เรารู้จักว่าจังหวัดนี้อยู่ตรงไหน แหล่งท่องเที่ยวอะไรบ้าง เราต้องรู้จักบ้าง เพราะว่าเวลาทำการบ้านอาจารย์ต้องให้เราทำเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวของประเทศไทยเลยคะ” (CS3, สัมภาษณ์, 18 ตุลาคม 2557)

“เรื่องเล่าเช้านี้ครับ ข้าวช่อง 7 ก็จะมีบางครั้งก็รายการพวกบันเทิง แข่งเพลง เรื่อง The voice แล้วก็ Take me out Thailand ผมก็ชอบดู ก็รู้สึกผ่อนคลายดี สนุกแบบผ่อนคลายดีครับ” (LS11, สัมภาษณ์, 27 ตุลาคม 2557)

ส่วนผลการสำรวจจากแบบสอบถามก็เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ข้อมูลของสื่อมวลชนที่เปิดรับในระหว่างที่ศึกษาของนักศึกษาชาวลาว พบว่าการเปิดรับชมช่องโทรทัศน์ของไทยในระหว่างที่ศึกษาของนักศึกษาชาวลาว ในระดับการเปิดรับมาก – มากที่สุด สูงสุด จำนวน 6 คน (ร้อยละ 35.29) และละครของไทย ในระดับการเปิดรับมาก สูงสุด จำนวน 7 คน (ร้อยละ 41.18) ส่วนสื่อมวลชนที่เปิดรับในระหว่างที่ศึกษาของนักศึกษาชาวกำพูชา พบว่าการเปิดรับชมช่องโทรทัศน์ของไทยในระหว่างที่ศึกษาของนักศึกษาชาวกำพูชา ในระดับการเปิดรับมาก สูงสุด จำนวน 3 คน (ร้อยละ 37.50) ละครของไทย ในระดับการเปิดรับมาก สูงสุด จำนวน 3 คน (ร้อยละ 37.50) และเพลงของไทย ในระดับการเปิดรับมากที่สุด สูงสุด จำนวน 3 คน (ร้อยละ 37.50)

ทั้งนี้ ผลจากการสัมภาษณ์และผลการสำรวจจากแบบสอบถามนั้นสอดคล้องกับงานวิทยานิพนธ์เรื่องบทบาทสื่อมวลชนและสื่อบุคคล กับการปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักเรียนแลกเปลี่ยนชาวต่างชาติ โครงการเอ เอฟ เอส ของธิดารัตน์ กนิษฐนาคะ (2541) พบว่า สื่อมวลชนมีบทบาทช่วยในการปรับตัวของนักเรียน โดย 1) เป็นแหล่งให้ข้อมูลในระดับกว้างที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัว เช่น ความรู้เกี่ยวกับประเทศไทย และวัฒนธรรมไทยแบบกว้างๆ ข่าวสารสถานการณ์ในประเทศและต่างประเทศ 2) เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียน กับครอบครัวอุปถัมภ์ในประเทศไทยในช่วงก่อนเดินทางมา และระหว่างนักเรียนกับครอบครัวในบ้านเกิดเมื่อมาอยู่ในประเทศไทยแล้ว 3) ช่วยลดความกังวลใจ 4) เป็นที่ระบายอารมณ์ 5) ให้ความเพลิดเพลิน 6) เป็นที่ฆ่าเวลาเมื่อนักเรียนไม่มีอะไรทำ มีรูปแบบการสื่อสารเพื่อแสวงหาข้อมูล โดยมีสื่อมวลชนที่ใช้คือ หนังสือพิมพ์, หนังสือเกี่ยวกับประเทศไทย, อินเทอร์เน็ต และโทรทัศน์ โดยสื่อแต่ละประเภทจะถูกใช้มาก-น้อยต่างกัน ขึ้นอยู่กับประเภทของข้อมูลที่ต้องการแสวงหา รูปแบบการสื่อสารเพื่อผ่อนคลายอารมณ์ และหาความเพลิดเพลิน โดยมีสื่อมวลชนที่ใช้มากที่สุดคือ โทรทัศน์และสื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่หนังสือทั่วไป นิตยสารและหนังสือ Pocket book สื่อมวลชนที่ใช้รองลงมา คือ อินเทอร์เน็ต และวิทยุ

5.3 ข้อจำกัดในการวิจัย

1. การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ เนื่องจากจำนวนคำตอบมีจำนวนน้อยเกินกว่าที่จะใช้การประมวลผลด้วยวิธีทางสถิติต่างๆ เช่น การหาค่า Correlations หรือ วิธีการทดสอบของไค-สแควร์ (Chi-Square) เพื่อหาค่าสถิติความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงระหว่างตัวแปรระดับกลุ่ม 2 ตัว จึงใช้การประมวลผลด้วยร้อยละ เพื่อเป็นการแสดงแนวโน้มให้เห็นถึงสภาพการณ์และปัญหา และจะเป็นข้อมูลนำร่องที่จะก่อให้เกิดการศึกษาในเชิงลึกหรือเชิงปริมาณต่อไป เป็นข้อมูลนำร่องให้นักศึกษาต่อ เพราะไม่ใช้การแสดงความสัมพันธ์เชิงสถิติที่มีกลุ่มตัวอย่างมากพอที่จะสรุปเช่นนั้นได้

2. การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างแบบเห็นหน้ากัน (Face to Face) พบว่ากลุ่มตัวอย่างจะไม่กล้าวิจารณ์ในเชิงลบมากนัก โดยเฉพาะการสัมภาษณ์แบบเห็นหน้ากัน อาจเนื่องมาจากค่านิยมในเรื่องการเคารพผู้มีอาวุโส และการไม่วิพากษ์วิจารณ์ผู้อื่นของนักศึกษาชาวลาวและชาวกำพูชา นอกจากนั้นในระหว่างที่เก็บข้อมูลยังมีนักศึกษาบางคนสำเร็จการศึกษา และได้เดินทางกลับไปยัง

ภูมิลาเนา จึงทำให้การติดต่อเพื่อขอนัดสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นไปด้วยความลำบาก และใช้เวลานานกว่าแผนการทำงานที่วางเอาไว้ ซึ่งอาจจะวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) แทนการสัมภาษณ์รายบุคคล

3. ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลจำกัด การสัมภาษณ์เชิงลึกต้องใช้เวลาในการสร้างความไว้วางใจ ดังนั้นในบางประเด็นของคำถาม บางคำตอบอาจยังไม่ได้ข้อมูลในเชิงลึกมากเพียงพอ เช่น การรับรู้ตนเอง (Self-concept) ของนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชาที่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวทางวัฒนธรรมอย่างไร และประสิทธิภาพในการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมทั้ง 4 มิติเป็นอย่างไร เพราะนักศึกษาบางคนอาจปรับตัวได้ดีแต่ไม่มีความสุข จากประเด็นของคำถามดังกล่าว ผู้วิจัยจึงต้องอาศัยระยะเวลาเพื่อสร้างความคุ้นเคยกับกลุ่มตัวอย่าง แต่เนื่องด้วยระยะเวลา 2-3 เดือนในการเก็บข้อมูลจึงเป็นข้อจำกัดของงานวิจัยในครั้งนี้

5.4 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการสำหรับงานวิจัยในอนาคต

1. ควรส่งเสริมให้มีการวิจัยเกี่ยวกับการปรับตัวทางวัฒนธรรมของกลุ่มประเทศในอาเซียน จากการวิจัยพบว่านักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชารับรู้เรื่องราว/ข้อมูลของประเทศไทยผ่านบทบาทของสื่อมวลชนต่างๆ อย่างกว้างขวางและลึกซึ้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งละครไทย ภาพยนตร์ไทย และเพลงไทย แต่ในขณะที่คนไทยรู้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับชาวลาวหรือชาวกัมพูชาน้อยมาก โดยเฉพาะการนำเสนอข่าวสารของคนในประเทศดังกล่าว ดังนั้น จึงควรส่งเสริมให้มีการวิจัยเกี่ยวกับการปรับตัวทางวัฒนธรรมของกลุ่มประเทศในอาเซียนให้มากขึ้น เพราะเรื่องของอาเซียน การรู้เขารู้เรา การเปิดรับความคิดเห็นของประเทศเพื่อนบ้านเพื่อพัฒนาไปสู่ประชาคมอาเซียนและสากลเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง

2. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เนื่องจากในงานวิจัยนี้ไม่ได้ศึกษาถึงการเปรียบเทียบกระบวนการปรับตัวทางวัฒนธรรมระหว่างนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชากับนักศึกษาชาติอื่นในขอบเขตพื้นที่เดียวกัน เช่น นักศึกษาเวียดนาม และนักศึกษาพม่า รวมถึงระยะเวลาในการปรับตัวตั้งแต่ระยะเริ่มแรกที่เข้ามาศึกษาในประเทศไทยจนถึงระยะเวลาที่ปรับตัวได้ประมาณ 6 เดือน จึงควรมีการศึกษาถึงการเปรียบเทียบกระบวนการปรับตัวทางวัฒนธรรม และระยะเวลาในการปรับตัวดังกล่าว เพื่อวิเคราะห์ถึงกระบวนการปรับตัวทางวัฒนธรรมในแต่ละขั้นตอน ซึ่งจะเป็นข้อมูลความรู้สำหรับนักศึกษาประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคอาเซียนที่มีความประสงค์ในการขอรับทุนการศึกษาเพื่อศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษาในมหาวิทยาลัยต่างๆ ของไทย สอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์การส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการศึกษาในภูมิภาคอาเซียน

3. ควรศึกษาถึงการปรับตัวทางวัฒนธรรมในลักษณะเชิงสถิติวิเคราะห์ละเอียด โดยมีการสร้างสมมติฐานเกี่ยวกับสถานการณ์ที่ปรากฏในกลุ่มตัวอย่าง เพื่อแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างสภาพปัญหา วิธีการปรับตัว และกระบวนการปรับตัวกับความแตกต่างทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งในงานวิจัยนี้มีเพียงการประมวลผลด้วยร้อยละ แสดงแนวโน้มให้เห็นถึงสภาพการณ์และปัญหา เพื่อจะเป็นข้อมูลนำร่องที่จะก่อให้เกิดการศึกษาในเชิงลึกหรือเชิงสถิติวิเคราะห์ต่อไป

4. ควรศึกษาถึงระดับของการเตรียมความพร้อม คือ การเตรียมความพร้อมของกลุ่มตัวอย่างในด้านต่างๆ ก่อนที่จะย้ายเข้ามาอยู่ในวัฒนธรรมใหม่ เช่น การเข้ารับการฝึกอบรมทางวัฒนธรรม การเรียนรู้ภาษาของเจ้าบ้าน หรือการที่ได้เคยติดต่อกับเจ้าบ้านมาก่อน การเตรียมพร้อมนี้

จะมากหรือน้อยก็จะได้รับอิทธิพลมาจากความคาดหวังที่มีต่อประเทศเจ้าบ้าน เพราะถ้ากลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังในเชิงบวกก็จะทำให้มีการเตรียมพร้อมที่ดีก่อนที่จะย้ายเข้ามาสู่วัฒนธรรมใหม่ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ของงานวิจัยนี้ พบว่าแนวทางในการปรับตัวทางวัฒนธรรมใหม่ของนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชา คือ การเตรียมความพร้อมด้วยการศึกษาข้อมูลต่างๆ ด้วยตนเองผ่านการสืบค้นจากอินเทอร์เน็ต ซึ่งงานวิจัยในอนาคตอาจศึกษาถึงระดับของการเตรียมความพร้อมเพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกมากขึ้น

5. **ควรศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของนักศึกษาต่างวัฒนธรรม** ได้แก่ ปัจจัยด้านสุขภาพ เพื่อที่ว่า การเสนอแนะในระดับนโยบายจะมีความรอบด้าน อันจะนำไปสู่ความสำเร็จของการดำเนินงานโดยรวม เช่น การศึกษามิติด้านจิตใจ จะนำไปสู่การสนับสนุนให้มีระบบหรือกลไกช่วยเหลือด้านจิตใจ

ข้อเสนอแนะเพื่อการประยุกต์ใช้

สำหรับภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะกระทรวงการต่างประเทศ

1. **การกำหนดนโยบายทุนการศึกษาในประเทศลาวและกัมพูชา** ควรมีการประสานงานนโยบายให้เกิดเป็นความร่วมมือระหว่างประเทศในภาพรวมให้เป็นเอกภาพ นโยบายควรมีความต่อเนื่อง และควรพิจารณาเรื่องการเพิ่มจำนวนทุนการศึกษาให้มากขึ้น เพราะผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชาสามารถเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมไทย รวมถึงทัศนคติและความรู้สึกเชิงบวกเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยในระดับมาก นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และยั่งยืนในภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง

2. **การพิจารณาเงื่อนไขของผู้รับทุนรัฐบาลไทยเพิ่มเติม** เช่น การเพิ่มเงื่อนไขเรื่องค่าใช้จ่ายเฉพาะส่วนที่รับเงินไปแล้วในกรณีที่มีการกลับคืนประเทศของตนก่อนสำเร็จการศึกษา เพราะมีจำนวนนักศึกษาชาวลาวบางส่วนที่มีการกลับคืนประเทศของตนก่อนสำเร็จการศึกษา ซึ่งพบในงานวิจัยนี้ กรณีดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อประกันคุณภาพทางศึกษา รวมถึงการส่งผลกระทบต่อตัวนักศึกษาเองทั้งในด้านของเวลา และความคาดหวังที่ไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังนั้น ผู้รับทุนควรศึกษาข้อมูลของสาขาที่เรียนอย่างละเอียดว่าสาขาที่จะเรียนนั้นตรงกับคาดหวังของตนเอง

2. **การประชาสัมพันธ์ทุนของรัฐบาลไทยให้กว้างขวาง** เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้สนใจในทุกๆ พื้นที่เข้ามาสมัครขอรับทุนดังกล่าว เช่น พื้นที่ทางชนบท ต่างจังหวัด เพราะจากการสัมภาษณ์ นักศึกษาชาวลาวพบว่า โดยส่วนใหญ่ข้อมูลข่าวสารเรื่องทุนการศึกษาจะการประชาสัมพันธ์เฉพาะในเมืองเวียงจันทน์ ทำให้นักศึกษาชาวลาวหลายคนขาดโอกาสในการสมัครสอบคัดเลือก

3. **การจัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสารให้กับนักศึกษาต่างชาติ** สถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่มีนักศึกษาต่างชาติที่ได้รับทุนการศึกษา หรือที่มีนักศึกษาต่างชาติเข้ามาศึกษาเป็นประจำ ควรจะสนับสนุนทักษะการใช้ภาษาไทย จัดตั้งอาจารย์ที่ปรึกษาเฉพาะ และจัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสารให้กับนักศึกษาต่างชาติโดยเฉพาะ

สำหรับมหาวิทยาลัย หน่วยงานวิเทศสัมพันธ์ คณะ สาขา หลักสูตร และบุคลากรที่มีความเกี่ยวข้องกับนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชา

1. **การเพิ่มความใกล้ชิดกับนักศึกษา และการบริการพิเศษ** เช่น มหาวิทยาลัยควรดำเนินการเรื่องระบบการบริหารจัดการเพื่อรองรับนักศึกษาต่างชาติโดยเฉพาะ มีช่องทางบริการ

พิเศษ เจ้าหน้าที่คอยให้คำแนะนำ ป้าย-ประกาศต่างๆควรมีภาษาอังกฤษกำกับ และควรมีการจัดการประชุมเพื่อพูดคุยระหว่างผู้บริหาร หน่วยงานวิเทศสัมพันธ์กับนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชา อย่างน้อยปีละ 1 – 2 ครั้ง เพราะการช่วยเหลือและสนับสนุนจากกลุ่มคนในสังคม (Group Support) เป็นส่วนสำคัญในการปรับตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การจัดกิจกรรมและสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ต่างๆ เช่น กิจกรรมปฐมนิเทศหรือกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์อื่นๆ เพื่อเกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ระหว่างกลุ่มนักศึกษาไทยและกลุ่มนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชา ส่วนสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ เช่น ห้องแล็บ ควรมีอาจารย์หรือเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำในการใช้งาน และควรจัดให้มีห้องประชุมสำหรับนักศึกษาเหล่านี้ เพื่อใช้ในการพูดคุย แลกเปลี่ยนระหว่างเพื่อนนักศึกษาด้วยกัน จากการสัมภาษณ์บุคลากรที่เกี่ยวข้อง พบว่าข้อเสนอแนะของนักศึกษาในเรื่องของการจัดปฐมนิเทศนั้น ทางหน่วยงานวิเทศสัมพันธ์ก็มีการวางแผนที่จะจัดกิจกรรมดังกล่าวอย่างต่อเนื่องทุกปี

นอกจากนั้น ทางมหาวิทยาลัยอาจจะมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรม และการสร้างความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมต่าง ๆ ในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการเพิ่มมากขึ้น ผลวิจัย พบว่า กิจกรรมแข่งขันกีฬา International Night, ASEAN Day และกิจกรรมรับน้อง เป็นช่องทางการสื่อสารที่เข้าถึงความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาชาวลาว ชาวกัมพูชา และชาวไทยได้ดี

3. การจัดหอพักนักศึกษา นักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชาเสนอแนะให้มีการจัดสรรที่พักสำหรับนักศึกษาต่างชาติโดยเฉพาะ และแยกบริเวณที่พักออกจากนักศึกษาระดับปริญญาตรี เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย และความสะดวกในการติดต่อสื่อสารระหว่างเพื่อนนักศึกษาด้วยกัน

4. ค่าใช้จ่ายของผู้รับทุนรัฐบาลไทย นักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชาเสนอแนะให้มีการพิจารณาค่ากินอยู่เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะค่ากินอยู่ของนักศึกษาระดับปริญญาโทกับระดับปริญญาเอก ซึ่งนักศึกษาระดับปริญญาเอกควรพิจารณาให้มากขึ้นกว่าที่ได้รับ เพราะมีความจำเป็นในการใช้จ่ายมากกว่า และอยากให้เงินออกให้ตรงเวลาทุกๆเดือน

5. ปัญหาเรื่องการใช้ภาษาไทยโดยเฉพาะการเขียนภาษาไทย เป็นอุปสรรคในการเรียนรู้ของนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชา เพราะต้องใช้ภาษาไทยในการเขียนงานวิทยานิพนธ์ ซึ่งนักศึกษาเสนอให้ทางมหาวิทยาลัยอุบลราชธานีมีการจัดอบรมเพิ่มเติมที่นี้โดยตรง เพราะการอบรมเพียง 3 เดือนนั้นไม่เพียงพอจากการสัมภาษณ์บุคลากรที่เกี่ยวข้อง พบว่าข้อเสนอแนะของนักศึกษาในเรื่องการจัดอบรมภาษาไทยเพิ่มเติมนั้นทางหน่วยงานวิเทศสัมพันธ์ก็เล็งเห็นปัญหานี้เช่นกัน

สำหรับนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชาในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

1. การตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ขอรับทุน นักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชาควรตรวจสอบข้อมูลต่างๆ ให้ชัดเจนว่าตนเองมีคุณสมบัติครบถ้วนและตรงกับความต้องการของตนเองหรือไม่ เช่น หลักสูตรที่ศึกษาเป็นหลักสูตรภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ ถ้าเป็นหลักสูตรภาษาไทยผู้ขอรับทุนควรมีทักษะการใช้ภาษาไทย (ฟัง พูด อ่าน เขียน) ในระดับดี สาขาที่จะสมัครตรงกับความต้องการหรือไม่ ระยะเวลาของทุน และค่าใช้จ่ายของผู้ขอรับทุน

2. การจัดอุปสรรคและปัญหาการสื่อสารต่างวัฒนธรรม ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ความรู้-ความเข้าใจ ทักษะ และพฤติกรรมที่เป็นอุปสรรค ซึ่งพบในงานวิจัยนี้ทั้งในนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชา เช่น ด้านความรู้-ความเข้าใจ นักศึกษาชาวลาวควรศึกษาเพื่อทำความเข้าใจกับกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของมหาวิทยาลัย ได้แก่ เรื่องเงื่อนไขการสำเร็จการศึกษา เงื่อนไขการศึกษาดูงานซึ่งตาม

ข้อกำหนด คือ การศึกษาดูงานเฉพาะในประเทศไทยเท่านั้น ด้านความอคติ/ความโน้มเอียง (Bias/Prejudice) ในการเข้ากลุ่มสมาชิกเฉพาะของประเทศตน ปัญหาที่เกิดจากการสื่อสารระหว่างอาจารย์ เพื่อนคนไทยกับนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน และด้านพฤติกรรม ที่พบว่ามีผลกระทบต่อการสื่อสารด้วยภาษาไทย ด้วยการสื่อสารด้วยภาษาของตนเอง

3. การกลับคืนประเทศของตนก่อนสำเร็จการศึกษา (Premature Return) ผลการวิจัยพบว่า มีนักศึกษาชาวลาวบางส่วนมีการกลับคืนประเทศของตนก่อนสำเร็จการศึกษา ซึ่งจากการสัมภาษณ์นักศึกษชาวลาวเสนอว่าอยากให้ดูแลนักศึกษามากกว่านี้ และควรมีการฝึกอบรมทางวัฒนธรรมหรือให้ข้อมูลพื้นฐานของรายวิชาที่ต้องลงทะเบียนในแต่ละภาคการศึกษา เพราะวัฒนธรรมลาวมองว่าการที่นักศึกษาเข้ามาเรียนในสถาบันการศึกษานั้น ก็เหมือนลูกหรือคนในครอบครัวที่ต้องดูแลให้ดีที่สุด ส่วนการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหาร คณาจารย์ และบุคลากร พบว่าสาเหตุที่นักศึกษาชาวลาวที่ต้องกลับคืนประเทศของตนก่อนการศึกษา ส่วนหนึ่งคงเป็นพื้นฐานของตัวนักศึกษาเอง ในเรื่องของวิชาการความรู้ เพราะสาขาที่เลือกเรียนนั้นมีความยาก

อย่างไรก็ตาม จากข้อเสนอแนะเพื่อการประยุกต์ใช้ดังกล่าว ผู้วิจัยได้สรุปความเห็นและปัญหาที่พบเพื่อสร้างแนวทางร่วมกัน ดังนี้

1. การกำหนดนโยบายที่จัดขึ้นไว้สำหรับการให้บริการและดูแลนักศึกษาต่างชาติ โดยเฉพาะ มหาวิทยาลัยควรมีนโยบายดังกล่าว เพื่อที่จะสนับสนุนและให้คำปรึกษาในด้านการดำรงชีวิตประจำวัน และในด้านการศึกษาแก่นักศึกษาชาวต่างชาติ เพื่อที่จะอบรมภาษาให้กับนักศึกษาต่างชาติที่ไม่สามารถใช้ภาษาถิ่นในการสื่อสาร และเพื่อสนับสนุนข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสังคมวัฒนธรรมท้องถิ่น และสร้างโอกาสให้นักศึกษาต่างชาติได้มีการสัมผัสในหลายลักษณะ

2. การจัดการฝึกอบรมทางวัฒนธรรมขึ้นโดยเฉพาะการพัฒนาประสิทธิภาพการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ทั้งภาษาและวัฒนธรรม รวมทั้งการเน้นให้เห็นทั้งวัฒนธรรมหลักและวัฒนธรรมย่อย (sub-culture) ด้านทัศนคติเชิงบวกในการอยู่ร่วมกับวัฒนธรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะการลดการจับกลุ่มในหรือกลุ่มพวกเดียวกัน (Ingroup) พบว่านักศึกษาบางส่วนมีการเปิดรับเฉพาะเพื่อนจากประเทศเดียวกับตนเท่านั้น ซึ่งพบในงานวิจัยนี้ และด้านพฤติกรรม คือ ทักษะการใช้ชีวิตและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสันติสุขและมีประสิทธิภาพ

3. การขออนุเคราะห์จากอาจารย์ผู้สอนในรายวิชาภาษาไทยและการสื่อสารอนุญาตให้นักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชาเข้าร่วม (sit in) ซึ่งอาจมีการจัดทำขึ้นเพื่อเป็นความร่วมมือระหว่างคณะต่างๆภายในมหาวิทยาลัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักศึกษาเหล่านี้มีพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับภาษาไทยเพิ่มขึ้น อย่างน้อยที่สุดเมื่อไปเข้าร่วม นักศึกษาก็จะได้ฝึกทักษะในการฟังภาษาไทยมากขึ้น ทั้งการสื่อสารหรือโต้ตอบกันซึ่งจะช่วยให้ นักศึกษาสบายใจขึ้น นอกจากนั้น อาจารย์ผู้สอนอาจมีการสอนวัฒนธรรมผ่านการสอนภาษา ซึ่งผู้สอนสามารถสอดแทรกการเรียนรู้วัฒนธรรมได้อย่างไม่เป็นทางการ และทำให้นักศึกษาสนใจการเรียนภาษาไทยมากขึ้นด้วย

4. การเพิ่มเนื้อหาเรื่องการสื่อสารต่างวัฒนธรรมในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับอาเซียน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์พบว่า นักศึกษาไทยบางส่วนอาจมีแนวโน้มของพฤติกรรมในเชิงลบ เช่น การหัวเราะเมื่อนักศึกษาต่างชาติพูดภาษาไทยไม่ถูกต้องและชัดเจน ซึ่งพฤติกรรมของนักศึกษาไทยดังกล่าวอาจส่งผลให้นักศึกษาชาวลาวและกัมพูชาอาจเกิดความไม่แน่ใจ และกังวลใจที่จะสื่อสารกับคนไทย ดังนั้น การที่เราจะเข้าใจผู้อื่นได้อย่างถูกต้องเราต้องบรรยาย (Describe) ถึงสิ่งที่เราสังเกตเห็นไม่ใช่ประเมิน (Evaluate) การบรรยายพฤติกรรมนั้นต้องอาศัยการเอาใจเขามาใส่ใจเรา (Empathy) เราต้องใส่ใจ

และให้ความรู้สึกร่วม (Mindfulness) เนื้อหาดังกล่าวเป็นเนื้อหาบางส่วนของแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการสื่อสารต่างวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการพัฒนาไปสู่ประชาคมอาเซียนและสากล

5. การสื่อสารที่ตรงกับความคาดหวัง ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าส่วนหนึ่งที่นักศึกษาชาวลาเวที่ต้องกลับคืนประเทศของตนก่อนการศึกษานั้นมีมุมมองที่ต่างกันระหว่างนักศึกษากับอาจารย์ จึงควรหาทางออกร่วมกัน ด้วยการสื่อสารที่ตรงกับความคาดหวัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องของสาขาที่เรียนว่ามีความเหมาะสม ตรงกับความคาดหวังของนักศึกษาหรือไม่ และจำนวนวิชาของการลงทะเบียนเรียนในแต่ละภาคการศึกษาควรจะเป็นอย่างไร การกำหนดช่วงเวลาของอาจารย์ที่ปรึกษาในการให้คำปรึกษากับนักศึกษาเหล่านี้ อีกทั้ง ตัวของนักศึกษาเองก็ต้องรีบเข้ามาพูดคุยกับอาจารย์แต่เนิ่นๆ เพื่อที่จะหาทางแก้ไขปัญหาด้านที่กังวลก่อนที่จะสายเกินไป

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กาญจนา มะโนมัย. (2557). รายชื่อนักศึกษาจากราชอาณาจักรกัมพูชาและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. ฝ่ายวิเทศสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี (เอกสาร).

ชินวรณ์ บุญยเกียรติ. (2553). การเตรียมพร้อมด้านการศึกษาของไทย เพื่อก้าวสู่ประชาคมอาเซียน. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://blog.eduzones.com/racchachoengsao/88655> [10 ธันวาคม 2556].

ธัญญกรณ์ จันทรวะ. (2549). ชีวิตข้ามแดนกับโครงการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม: โลกาภิวัตน์ในประสบการณ์ของเยาวชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธานีษฐ์ กองแก้ว. (2544). การสื่อสารและการปรับตัวของอาจารย์ต่างชาติในมหาวิทยาลัยไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาภาษาอังกฤษและสื่อสารการศึกษาคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จิตรัตน์ กนิษฐนาคะ. (2541). บทบาทสื่อมวลชนและสื่อบุคคล ในการปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักเรียนแลกเปลี่ยนชาวต่างชาติ โครงการเอ เอฟ เอส. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. (2555). ข้อมูลมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://www.ubu.ac.th/new/index.php?page=ubu_info01 88655 [15 ธันวาคม 2556].

เมตตา วิวัฒนากุล. (2536). รายงานการวิจัยเรื่องลักษณะและปัญหาการสื่อสารต่างวัฒนธรรมในบรรษัทนานาชาติในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เมตตา วิวัฒนากุล. (2548). การสื่อสารต่างวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : ภาควิชาภาษาไทยและสื่อสารการศึกษาคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เมตตา วิวัฒนากุล. (2557). การรับรู้และการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมของนักเรียนไทยและคนในประเทศกลุ่มอาเซียน. รายงานการวิจัย ภาควิชาภาษาไทยและสื่อสารการศึกษาคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รัตนา จันทร์เทว (2552). การสำรวจปัญหาเบื้องต้นเกี่ยวกับการสื่อสารต่างวัฒนธรรมไทย-ลาว ในแวดวงธุรกิจและภาครัฐ : กรณีศึกษา จังหวัดหนองคาย อุดรธานี และ ขอนแก่น. ศูนย์ข้อมูลลาว มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ศักดิ์นา บุญเปี่ยม, ภารดี มหาขันธ์ และ Ren Zhiyuan. (2555). การปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวจีนในประเทศไทย: กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

สุรศักดิ์ บุญอาจ. (2552). การสื่อสารและการปรับตัวทางวัฒนธรรมของคนไทยที่เข้าร่วมโครงการเวิร์ค แอนด์ โฮลiday วีซ่า ไทย-ออสเตรเลีย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาพาณิชยการและการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อัครินทร์ แสนศรี. (2552). เครือข่ายการสื่อสารและการปรับตัวทางวัฒนธรรมของนิสิตโครงการแลกเปลี่ยน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาพาณิชยการและการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาต่างประเทศ

Andrew S. Rancer, Deanna F. Womack, Dominic A. Infante, (2003). Building Communication Theory. 4th Ed., Waveland Press, Inc.

Berry, J.W., Kim, U., Minde, T. & Mok, D. (1987). Comparative Studies of Acculturative Stress. The Center for Migration Studies of New York, Inc.

Brewer, M. & Gardner, W. (1996). "Who is the "we"? Levels of collective identity and self-representation." Journal of Personality and Social Psychology. 71, 83-93.

Cushner, K. & Brislin, R.W. (1996). "Cross-Cultural research and methodology." Intercultural Interaction. 2nd ed., Vol. 9, CA: Sage Publications.

Gudykunst, W.B. & Ting-Toomey, S. (1988). Culture and Interpersonal Communication. Newbury Park : Sage Publications.

Gudykunst, W.B. (1995). Anxiety/uncertainty management theory. In R. Wiseman (Ed.), Intercultural communication theory. Thousand Oaks, CA : Sage.

Hofstede, Geert. (1997). Cultures and organizations: software of the mind. New York : McGraw-Hill.

Kim, Y.Y. (1995). Cross-cultural adaptation: an integrative theory. In Wiseman, R.L.(ed.), Intercultural communication theory. (pp. 170-193). California: Sage.

Kim, Y.Y. (1995). Intercultural adaptation. In Asante, M.K.& Gudykunst,W.B.(ed.), Handbook of international and intercultural adaptation. (pp. 275-294). California : Sage.

Ruben, B.D. & Steward, L.P. (1998). Communication and human behavior. Boston : Allyn and Bacon.

Ting-toomey, Stella. (1999). Communication across cultures. New York : The Guildford Press.